

کتاب ۲۵۵ روایت از جنگ رمضان و مقاومت به همت بیستمین جشنواره بین‌المللی تئاتر مقاومت به کوشش منوچهر اکبرلو نویسنده و منتقد با همکاری انتشارات روایت فتح منتشر خواهد شد. این کتاب که فرآیند تولید آن از اردیبهشت آغاز شده و تا مردادماه ادامه داشته با همراهی شهرام بزرگی، مرجان سمندری، هلیا اکبرلو و احسان

کتاب «۲۵۵ روایت از جنگ رمضان و مقاومت» منتشر می‌شود

ادبیات فارسی در قله جهانی

محمد حسن ارجمندی: شعر فارسی ۵۵۰ وزن دارد در حالی که سایر زبان‌های دنیا ۲ تا ۱۰ وزن دارند

هر سخنی، حتی پیش از آن‌که معنایش را دریابیم، شنیده می‌شود؛ و شاید یکی از راه‌های ماندگاری شعر و نثر در همین موسیقی پنهانی باشد که از کنار هم نشستن هجاها، زمان و ریتم شکل می‌گیرد. دکتر محمدحسن ارجمندی، پژوهشگر زبان و ادبیات فارسی، در پژوهش‌های خود کوشیده‌است این موسیقی نهفته در کلام را از محدوده سنتی عروض فراتر ببرد و به الگویی برای شناخت و سنجش وزن شعر در زبان‌های مختلف تبدیل کند. او پس از دفاع از رساله دکتری خود با عنوان «شعرآهنگ» در سال ۱۴۰۳، در پژوهش پس‌ادکتری «موسیقی کلام» به بررسی امکان سنجش وزن شعر در ۱۴ زبان اصلی دنیا پرداخته‌است؛ پژوهشی که به گفته او نشان می‌دهد می‌توان با تکیه بر عناصر مشترکی چون عدد، زمان و موسیقی، میان نظام‌های متفاوت وزن شعر ارتباط برقرار کرد. ارجمندی در این مسیر، علاوه بر بررسی وزن‌های شعر فارسی و زبان‌های دیگر، به طراحی نرم‌افزاری برای وزن‌یابی شعر نیز پرداخته‌است؛ نرم‌افزاری که قرار است ریتم شعر را نیز برای مخاطب به اجرا درآورد. با دکتر محمدحسن ارجمندی درباره ایده موسیقی کلام، ظرفیت‌های شعرآهنگ، تفاوت وزن در زبان‌های جهان و جایگاه وزن شعر فارسی در این منظومه‌گفت‌وگو کرده‌ایم.

■ ■ ■

۴ فکر شعرآهنگ کجا و چگونه شکل گرفت؟

من همیشه در دوران تحصیل علاقه خاصی به خلاصه‌سازی درس‌ها داشتم. در دوره ارشد و دکتری بیشتر منابع درسی را خلاصه کردم، هم خودم می‌خواندم و هم در اختیار همکلاسی‌ها می‌گذاشتم و همیشه از آنها استقبال می‌شد.

۴ پس به‌طور ذاتی علاقه خاصی به ساده‌سازی مفاهیم پیچیده و دشوار مثل عروض دارید.

کاملاً درست است؛ درسی که همیشه همه ادیبانی‌ها با احتیاط از کنارش می‌گذرند. در پژوهشی که درباره پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاه تهران انجام دادم، دریافتم از بیش از هزار پایان‌نامه و رساله تحصیلات تکمیلی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران از آغاز تا سال ۱۳۹۶، فقط پنج پایان‌نامه سهم درباره وزن شعر و عروض بود. ابتدا شروع کردم به ساده‌سازی و خلاصه‌سازی عروض. حتی نرم‌افزاری هم در اکسل طراحی کردم که صورت پیشرفته آن را در حوزه هوش مصنوعی در دست تولید داریم. بعد دیدم خلاصه عروض همچنان دشوار است و باید ساده‌تر شود.

۴ پس تصمیم گرفتید شیوه‌نامه‌ای جدید طراحی و پیشنهاد بدهید و این چنین بود که شعرآهنگ جان گرفت؟

البته به لطف خدا. به قول علامه طباطبایی «من به سرچشمه خورشید نه خود بردم راه/ ذرّای بوم و مهر تو مرا بالا برد». در این شیوه‌نامه سراغ عناصری رفتم که در تمام زبان‌ها مشترک بود.

۴ همه زبان‌ها؟ یعنی از همان موقع به

جهانی‌شدن این شیوه فکر می‌کردید؟

از اول که نه، اما وقتی طرح اصلی شعرآهنگ شکل گرفت دیدم سه عنصر در این طرح وجود دارد که در تمام زبان‌ها و کشورها مشترک است: عدد، زمان و موسیقی.

۴ نظریه موسیقی کلام چه زمانی شکل گرفت؟ بعد از دفاع از شیوه شعرآهنگ به عنوان رساله دکتری به این فکر افتادم که این طرح قابلیت گسترش در سنجش وزن شعر سایر زبان‌ها را دارد.

۴ از نظریه موسیقی کلام برای‌مان بگوید.

این نظریه بیان می‌کند که هر سخن و نوشته‌ای موسیقی‌دارد. درواقع هجاها مانندت‌های موسیقی عمل می‌کنند. وقتی متنی را می‌خوانیم این موسیقی باساز تارهای صوتی مانواخته می‌شود. تمام انسان‌ها در تمام زبان‌ها هر روز دارند این موسیقی را می‌نوازند. مثال خوبش، جملات آغازین گلستان سعدی است که وقت خواندن و شنیدنش گویی ارکستری در حال اجراست و از همین روی بر جان‌ها می‌نشیند. از سوی دیگر بخشی از خوشایندی سخنان سخنرانان بزرگ تاریخ مثل حضرت علی بن ابیطالب(ع) ناشی از چنین خوش‌نوای هجاهادر کنار هم است.

۴ برویم سراغ طرح پس‌ادکتری شما و....

آشتی وزن‌های شعر در زبان‌های بزرگ‌ایرد دنیا.

۴ آشتی؟ مگر قهر بودند؟

خیر، ولی هرکدام ساز خودشان را می‌زدند.

۴ علاقه‌مند شدید. لطفاً بیشتر توضیح دهید.

پیش‌تر گفتیم شیوه وزن‌شناسی شعرآهنگ براساس زمان، عدد و نت بنا شده؛ عناصر مشترکی که در تمام زبان‌ها وجود دارد. پس به نظر می‌رسید می‌توان وزن

مجیدی به رشته تحریر درآمده و به‌زودی از آن رونمایی می‌شود.

این اثر متشکل از روایت‌های حقیقی و مستندی است که با هدف الهام‌بخشی به نویسندگان و اقتباس از دل واقعیات جنگ رمضان تدوین شده و به‌عنوان یکی از منابع پژوهشی بیستمین جشنواره بین‌المللی تئاتر مقاومت با رویکردی کاربردی

ادبیات فارسی در قله جهانی

محمد حسن ارجمندی: شعر فارسی ۵۵۰ وزن دارد در حالی که سایر زبان‌های دنیا ۲ تا ۱۰ وزن دارند

شعر همه زبان‌ها را با شعرآهنگ سنجید. پس طرح پژوهشی موسیقی کلام را با این فرضیه، به بنیاد علم ایران تقدیم کردم - که خدا را شکر - به تصویب رسید و قرار شد در دانشگاه تهران به راهنمایی استاد دکتر محمود فضیلت پژوهش را آغاز کنم. پس ۱۴ زبان اصلی دنیا را انتخاب کردم. «یاعلی‌گفتمی و عشق آغاز شد.» و در نهایت دریافتم شعرآهنگ می‌تواند با تبدیل و تحلیل، وزن اشعار زبان‌های دیگر را تعیین کند.

۴ تبریک می‌گوییم. پس پژوهشگری ایرانی شیوه‌ای را به ادبیات جهان معرفی کرده که

می‌تواند معیار سنجش وزن شعر در تمام زبان‌ها باشد؟

بله. البته این آغاز راه است. باید این شیوه به صورت عملی‌تر در دانشگاه‌های ادبیات ایران و جهان بازآزمایی و در محضر استادان زبان‌های غیرفارسی در خارج و داخل کشور آزموده و ثابت شود. امیدوارم این اتفاق بیفتد و به عنوان نماینده‌ای کوچک از ادبیات غنی فارسی، بتوانیم پرچم وزن‌شناسی شعر را در جهان به نام ایران بالا ببریم. البته ناگفته نماند که بعد از پژوهش و نگارش وزن شعر در هر زبان، آن‌بخش را به استادان همان زبان در دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه تهران عرضه کردم و پس از تایید این دانشمندان، پژوهش را تکمیل کردم. جا دارد از این استادان به نام و با احترام یاد کنم. از استادان دکتر آیت حسینی، دکتر اعظم فرزانه لطفی، دکتر مریم حق‌روستا، دکتر زهره محمدی، دکتر ایمان منسوب‌بصری، دکتر عباس فرهادنژاد، دکتر محمدباقر شعبان‌پور، دکتر حامد وفایی، دکتر محمد حسین حدادی و بالاخره دکتر مهدی رضائی

از دانشگاه علامه طباطبایی.

۴ در جریان این پژوهش چه نکته‌ای برای‌تان جالب بود؟

من انسان ایران‌دوستی هستم. همه چیز ایرانم را دوست دارم و از همه مهم‌تر ادبیاتش را. تا پیش از این، ادبیات فارسی را برترین ادبیات جهان می‌دانستم. شاید بخشی از این برتریینی به ایرانی و فارسی‌زبان بودن برگردد اما اکنون - بعد از یک سال پژوهش - با اطمینان و به دور از هر بیان احساسی می‌گویم دست‌کم در وزن شعر، ادبیات فارسی بر قله ادبیات جهان ایستاده است و برای این ادعا

دلیل دارم. همیشه کشورهای غربی - طی قرن‌های گذشته - کوشیده‌اند باور غلط کم بودن را به ما بقبولانند اما اینک به جان باور دارم که آنها دانسته این کار را کرده‌اند، چون می‌دانند اگر جلوی این رود خروشان استعداد و نبوغ ایرانی را نگیرند دیگر سهمی از علم و ادبیات و فرهنگ و موسیقی به آنها نخواهد رسید. ایرانیان به‌طور خاص مردمانی برگزیده و برترند و کشورهای غربی این را می‌دانند

و چند قرن است تمام همت خود را برای خاموش‌کردن این کوه آتشفشانی مصروف داشته‌اند اما ما همچنان می‌خروشیم و می‌جوشیم و ثابت می‌کنیم که به لطف خدا در همه چیز برتریم. دنیا باید برای علم و فرهنگ و ادبیات به دکان ما بیاید و ماناترین

در اختیار هنرمندان و نویسندگان این حوزه قرار خواهدگرفت.

بیستمین جشنواره بین‌المللی تئاتر مقاومت با شعار «ایران، صحنه جاودان مقاومت» به دبیری محمد کاظم‌تبار و از نیمه دوم سال ۱۴۰۴ آغاز شده و تا پاییز ۱۴۰۵ در سراسر کشور ادامه دارد.

به نویسنده منوچهر اکبرلو

عظ‌های علم و هنر و ادبیات را از ما خریداری‌کنند. **۴ اما دلایل شما بر برتری ادبیات ایران بر ادبیات سایر زبان‌های جهان؟** در این مجال ومقال، فرصت نیست به همه جنبه‌های برتری ادبیات فارسی بر ادبیات دیگر زبان‌ها بپردازم، پس به موضوع وزن شعر بسنده می‌کنم. با بهره‌گیری از پژوهش‌ها و نگاشته‌های استادان وزن‌شناس فارسی مثل استادان ارجمند دکتر پرویز نائل خانلری و دکتر ابوالحسن نجفی، ۵۵۰ وزن را در کتاب شعرآهنگ، همراه با نمونه شعر و نت هر وزن فهرست کردم و این تعداد به غیر از وزن‌های جمع‌آوری‌شده اشعار محلی، اشعار ترانه‌ها و تصنیف‌ها و... است که به گمانم این آمار را به هزار وزن خواهد رساند. من نمی‌دانم خاک ایران چه برکنی دارد که آدم‌هایی که از این خاک جانه‌می‌زنند، با رطل‌او جواهر می‌دهند. این رنگارنگی و این تنوع را نه فقط در وزن شعر که در تمام شئون زندگی، ادبیات و هنر ایرانیان از گذشته تا امروز می‌بینیم. این واقعیت زمانی در پژوهش موسیقی‌کلام بر من رخ نمود که دیدم در مقابل رنگارنگی وزن‌های شعر فارسی - که تا این لحظه به ۵۵۰ وزن رسیده است - زبان‌های پژوهش‌شده، تا حد اکثر ۱۰ وزن شعر دارند. تنها رقیب ما در این عرصه که شرایطی مانند کشور ما داشته و قرن‌ها انگلیسی‌ها تلاش کرده‌اند آنها را متوقف کنند و موفق نبوده‌اند، زبان و ادبیات سانسکریت و هندی است.

۴ که البته با زبان فارسی هم‌ریشه‌اند.

بله، همین طور است. زبان سانسکریت - که مادر زبان هندی است - با زبان فارسی خویشاوند است. جالب است بدانید شخصی به نام «پینگله»، دو قرن پیش از میلاد مسیح کتاب وزن‌شناسی با عنوان «چندس شاسترا» نوشت و در آن نزدیک به ۸۰۰ وزن را معرفی کرد و این نشانگر قوت زبان مردمان ایران و هند است. من امیدوارم به عنوان نماینده‌ای کوچک از این سرزمین پهناور فرهنگی بتوانم با سفر به سایر کشورها نظریه موسیقی کلام را به ادبیات‌دانان دیگر زبان‌ها معرفی کنم تا همه زبان‌ها وزن شعرشان را با شیوه‌ای فارسی-ایرانی بسنجند. البته این امر نیازمند حمایت دولتی است که امیدوارم چنین شود.

۴ در صحبت‌های‌تان از نرم‌افزاری کاربردی صحبت کردید.

بله، نرم‌افزار تلفن همراه شعرآهنگ. بخش دوم طرح پس‌ادکتری من طراحی نرم‌افزار وزن‌یابی است که با طراحی و داده‌های من و با برنامه‌نویسی دوست عزیزم دکتر محمد رنجبرپور در حوزه هوش مصنوعی تولید خواهد شد. البته این نرم‌افزار قابل توسعه به همه زبان‌هاست اما نسخه اول آن برای وزن شعر فارسی آماده شده‌است. شما شعری را برای اپلیکیشن می‌خوانید و وزن شعر را برای شما نمایش می‌دهد یا نام‌گذاری به شیوه شعرآهنگ و عروض و مهم‌تر از همه، ریتم شعر را برای شما می‌نوازد و ما با این نرم‌افزار نظریه موسیقی کلام را در عمل به نمایش درمی‌آوریم.

۴ ارتباط از طریق نمایندگانی از مردم

تماس مستقیم با امام، با فرستادن افرادی از طرف شیعیان به محضر آن حضرت، نوع دیگری از وجود ارتباط میان امام و دوستانش بود. از جعفر بن شریف جرجانی نقل شده است که گفت: به زیارت خانه خدا مشرف شدم و در سامرا خدمت امام حسن عسکری(ع) رسیدم، خواستم اموالی را که دوستان به وسیله من فرستاده بودند به آن حضرت بدهم، بیش از آن‌که ببرسم، به چه کسی بدهم امام فرمود: آنچه را همراه آورده‌ای به مبارک، خادم من بسیار. انعکاس تلاش‌های امام عسکری(ع) و شناخت ابعاد و نتایج آن، فراتر از گنجایش یک مقاله محدود است. امام که همواره زیر نظر و مورد حسادت عباسیان بود، با تضعیف پایه‌های حکومت، فشار بر اهل بیت(ع) فزونی می‌یافت. او با وجود جایگاه والای معنوی، ناگزیر در دربار حاضر می‌شد و اعلام حضور می‌کرد. سرانجام این حسادت و حصر به جایی رسید که امام حسن عسکری(ع) در نخستین روز ربیع‌الاول سال

۲۶۰ قمری مسموم شد و در هشتم همان ماه، روز جمعه، در ۲۸ سالگی به شهادت رسید و در خانه‌اش در سامرا به خاک سپرده شد. همه این روش‌های امام در حفظ موجودیت شیعه و گسترش فرهنگ و تمدن شیعی الکوشد-برای علمای بعد و شاگردان معدود حضرت و نواب که در جمع مبانی علمی شیعه کوشیدند.

۴ یادداشت

امیرعلی حسنلو | پژوهشگر تاریخ اسلام

راهبرد های سیاسی حضرت

امام عسکری (ع) در پاسداری از دین

اثمه اظهار(ع) برای صیانت از دین، از تدابیر و مواضع سیاسی سنجیده‌ای بهره بردند. مواضع امام علی(ع)، صلح امام حسن(ع)، قیام امام حسین(ع) در برابر معاویه وزیید، ونیز روشنگری‌های امام سجاد(ع) تا امام‌هادی(ع)، همگی نشانگر هوشمندی و درایت است و هر کدام به‌طور جداگانه شایسته تحقیق و تحلیل است. امام‌هادی(ع) تدابیری برای شرایط زمان خود داشت که امام عسکری(ع) نیز باتداوم آن، این مسیر را ادامه داد و این برنامه را به‌غایت رساند و برای آماده‌سازی شیعه به پذیرش و تحمل دوره غیبت حضرت صاحب(عج) آماده کرد. امام عسکری(ع) که به ابن‌الرضا نیز معروف بود با وجود همه این فشارها و کنترل‌ها و مراقبت‌های بی‌وقفه حکومت عباسی، رابطه خود را با شیعیان و نقاط شیعه، با روش‌ها و تدابیر مختلف برقرار ساخت؛ پایه‌ریزی تمدن مهدوی با تدابیر و پیش‌بینی‌های امام عسکری(ع) محقق شد و تمامیت شیعه و آینده آن به اقدامات امام بستگی داشت.

۱ توسعه و نهاده‌نکردن شبکه‌های نمایندگی

آغاز این حرکت از دوران امام کاظم(ع) بود. سپس امام هسادی(ع) گام‌های بعدی را برداشت و نهایتاً امام عسکری(ع) آن را به سرانجام رساند و میراثی بی‌همتا برای شیعه در دوران غیبت به یادگار نهاد. شیوه مدیریت و ارتباط و اداره جامعه و حفظ پیروان مکتب و روحیه آنان و انسجام و به‌روز کردن باورها در هر شرایط سخت در زمان امام حسن عسکری(ع) انجام گرفت.

۲ استفاده از ابزار مختلف برای ارسال پیام و پیک پنهان

امروزه با گسترش شبکه‌های ارتباطی، مساله ارتباط، جز کنترل سیستماتیک از سوی متولیان شبکه، مشکل چندان‌ی ندارد. اما در زمان امام عسکری(ع)، امام برای حفظ پیروان از اوزقتن در دست‌گام مخوف عباسیان و نظامیان آنان در گستره قلمرو وسیع، شگردهای بی‌همتایی داشت. او از طریق اعزام پیک‌ها و ارسال پیام‌های استتار شده در لابه‌لای ابزار ی چون چوب و در پوشش دستفروشی، با پیروان خود ارتباط برقرار می‌ساخت و از این رهگذر مشکلات آنان را برطرف می‌کرد. در این زمینه به‌عنوان نمونه می‌توان از فعالیت‌های «ابوالادیان»، یکی از نزدیک‌ترین یاران امام یاد کرد. او نامه‌های پیام‌های امام را به پیروان آن حضرت می‌رساند و متقابلاً نامه‌ها، سؤال‌ها، مشکلات، خمس، و دیگر وجوه ارسالی شیعیان را دریافت می‌کرد و در سامرا تحویل محضر امام عسکری(ع) می‌داد. گذشته از پیک‌ها، امام از طریق مکاتبه نیز با شیعیان ارتباط داشت و از این رهگذر آنان را زیر چتر هدایت خویش قرار می‌داد. نامه‌ای که امام حسن عسکری(ع) به «ابن بابویه» نوشته نمونه از این نامه‌هاست.

۳ تأسیس نمایندگی در مراکز مختلف

امام حسن عسکری(ع) نوع دیگری از ارتباط با شیعیان را از طریق فعالیت‌های مخفی نزدیک‌ترین یاران خود برقرار می‌کرد. بدین منظور، افرادی مورد اعتماد را به‌عنوان نماینده در نقاطی چون بغداد و مراکز مهم جمعیتی می‌گماشت. این نمایندگان نیز خود با افرادی در مناطق و مراکز دیگر در ارتباط بودند. از جمله این یاران، «عثمان بن سعید عمری» بود که از نزدیک‌ترین و صمیمی‌ترین اصحاب امام به‌شمار می‌رفت و زیر پوشش روغن‌فروشی فعالیت می‌کرد. شیعیان و پیروان حضرت عسکری(ع) اموال و وجوهی را که می‌خواستند به امام تحویل دهند به او می‌دادند و عثمان آنها را در ظرف‌ها و مشک‌های روغن قرار داده و به حضور امام می‌رساند.

«نبرد با خرچنگ» به کارگردانی مازیار

محمدی‌نژاد برای گروه سنی خردسال و کودک روی پرده سینماها رفته است. این انیمیشن روایت سما و یعقوب را به‌عنوان قهرمان داستان است که به نبرد با خرچنگی بد ذات می‌رود و در این مسیر دوستان هم او را کمک می‌کنند. این انیمیشن برخلاف بسیاری از انیمیشن‌هایی که این روزها دیده‌ایم، با تکنیک دوبعدی و به‌صورت کاملاً خصوصی و بدون حمایت دولتی ساخته شده است. ایده اولیه این فیلم حدود ۱۳ سال پیش به ذهن محمدی‌نژاد رسید و آن را به شکل داستان نوشت؛ تا این‌که شش سال پیش با حمایت بخش خصوصی سربای ۴۰ قسمتی ساخت و شخصیت‌هایش را به‌چهار معرفی کرد. حالا هم فیلم سینمایی آن روی پرده رفته است. محمدی‌نژاد برای نوشتن فیلمنامه این انیمیشن با همکاریانش ده‌ها کتاب روان‌شناسی کودک خواند و با مشاوران روان‌شناس صحبت کرد تا حاصل آن فیلمنامه‌ای منسجم باشد. او معتقد است همه شخصیت‌ها نقطه ضعف دارند و همین نقص‌ها داستان را پیش می‌برد. پیام اصلی این انیمیشن امید است؛ یعنی بچه‌ها باید با ترس‌های‌شان روبه‌رو شوند، استقامت کنند و بدانند هیچ چیزی آنان به دست نمی‌آید.

متن کامل را در
جام‌چمن‌انلاین
بخوانید